

PAPER DETAILS

TITLE: ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN KRİTİK ALTYAPI NİTELİĞİNDEKİ
DENİZALTI İLETİSİM KABLOLARININ GÜVENLİĞİ

AUTHORS: Bilal Ersin ELİKOĞLU

PAGES: 20-40

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2494009>

JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS AND POLITICAL SCIENCE STUDIES

ULUSLARARASI İLİSKİLER VE SİYASET BİLİMİ ÇALIŞMALARI DERGİSİ

e-ISSN: 2792-0984

ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN KRİTİK ALTYAPI NİTELİĞİNDEKİ DENİZALTI İLETİŞİM KABLOLARININ GÜVENLİĞİ

Bilal Ersin ELİKOĞLU

Ph.D., Istanbul Technical University, Maritime Studies, Istanbul

Email: bilal_ersin@hotmail.com **ORCID:** [0000-0002-1424-7691](https://orcid.org/0000-0002-1424-7691)

Submitted: 19 June 2022 & **Accepted:** 28 October 2022

Citation: Elikoğlu, Bilal Ersin. (2022). Uluslararası Hukuk Perspektifinden Kritik Altyapı Niteliğindeki Denizaltı İletişim Kablolarının Güvenliği. *Journal of International Relations and Political Science Studies*, (6), 20-40.

Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği | International Relations Studies Association
Journal of International Relations and Political Science Studies

E-mail: dergi@tuicakademi.org

ULUSLARARASI DENİZ HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN KRİTİK ALTYAPI NİTELİĞİNDEKİ DENİZALTI İLETİŞİM KABLOLARININ GÜVENLİĞİ

Bilal Ersin ELİKOĞLU

Ph.D., Istanbul Technical University, Maritime Studies, Istanbul

Email: bilal_ersin@hotmail.com ORCID: [0000-0002-1424-7691](https://orcid.org/0000-0002-1424-7691)

Submitted: 19 June 2022 & Accepted: 28 October 2022

Özet

Küresel iletişimin neredeyse tamamını, %99'luk bir kısmını sağlayan Denizaltı İletişim Kablolarının (DİK) mecazi manada su yüzüne çıkarılmasını amaçlayan bu çalışma, mevcut Uluslararası Deniz Hukuku kodifikasyonunun DİK'in hukuki perspektiften güvenliğinin sağlanması hususunda eksik ve aksak yönlerine ışık tutmaktadır. İleri çalışmalarda araştırmacıların istifadesine sunulması, literatüre katkı sağlanması da bu çalışmanın amaçlarındandır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takiben insanoğlunun ihtiyaçları ile yaşam tarzı değişmiş, dijital verinin transferi hayatlarımızın olmazsa olmazı haline gelmiştir. Çağımızın en önemli ihtiyaçları düşünüldüğünde akla ilk gelenlerden biri; mümkün olan en hızlı ve güvenli şekilde iletişim kanallarına ulaşabilmek, bilgiye erişebilmektir. O kadar ki DİK bu çalışmanın yazılabilmesi için gereken bilimsel araştırmanın yapılması, elektrik ve internete erişebilmek gibi konularda dahi en mühim altyapı bileşenlerindendir. Dolayısıyla, küresel kamu malı niteliğinde olan kabloların güvenliği hem Uluslararası Güvenlik hem de Uluslararası Hukuk zemininde yeniden düşünülmelidir. Kablolar özelindeki ilk uluslararası hukuk düzenlemesinin 1884 tarihli Denizaltı Kablolarını Koruma Konvansiyonu olduğu, akabinde 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri ve 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde düzenlemelere yer verildiği bilinmektedir. Ancak konunun karasuları ve bitişik bölge için denizlerin serbestisi ilkesi çerçevesinde ele alındığı anlaşılmaktadır. Uluslararası sularda (açık deniz alanlarında) kabloların güvenliğinin nasıl sağlanacağını muğlaklık arz ettiği, bununla beraber güvenlik ve jeopolitik perspektifinden de Okyanus Yönetimi'nin tam kalbinde yer alan DİK'e dair 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denizaltı İletişim Kabloları, Güvenlik, Deniz Hukuku, Okyanus Yönetimi, Jeopolitik

Security of Submarine Communication Cables as Critical Infrastructure from the Perspective of International Law of the Sea

Abstract

This study, which aims to uncover figuratively the Submarine Communication Cables (SCC), providing 99% of global communication, elucidate on the deficiencies and shortcomings of the current International Law of the Sea codification in terms of ensuring the security of SCC from a legal perspective. Also it is presented with the aim of to benefit researchers in their further studies and to make a contribution to the literature. In pursuit of scientific and technological developments, the needs and lifestyles of human beings have drastically changed, and the transfer of digital data has become an indispensable part of our lives. Considering the most important needs of our age, one of the first things that come to mind is to be able to access communication channels and information as fast and safe as possible. So much so that; SCC is one of the most important infrastructure components even in matters such as conducting the scientific research required to write this study, accessing electricity and the internet. Therefore, the security of cables, which are global public goods, should be reconsidered on the grounds of both International Security and International Law. It is known that the first international legal regulation on cables was the Convention for the Protection of Submarine Cables of 1884, followed by the Geneva Conventions on the Law of the Sea of 1958 and the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982. However, it is understood that the issue is dealt with within the framework of the principle of freedom of the seas for territorial waters and the contiguous zone. It has been understood that descriptions of certain point such as how to ensure the security of the cables in international waters (open sea) is ambiguous, and that the Law of the Sea regulations on the SCC, which is at the heart of Ocean Governance from a security phenomena and geopolitical perspective, are insufficient.

Keywords: Submarine Communication Cables, Security, Maritime Law, Ocean Governance, Geopolitics

I. Giriş

Veri aktarımının güvenli ve sürdürülebilir biçimde sağlanması için gerekli teknik araç-gereç ve yapılar bütününe “kritik altyapı” olarak literatüre girişi, bu yapıların korunması ve güvenliği için Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı tarafından 1996’da imzalanan bir kararnameye istinaden 1997’de hazırlanan rapor vasıtasıyla gerçekleşmiştir (Ellis vd., 1997). Literatürde yerini alışından bu yana her ne kadar net ve mutabık kalınan bir tanımı bulunmasa da kritik altyapı; *“İşlevlerini kısmen veya tamamen yerine getir(e)mediğinde toplumsal düzenin sürdürülebilirliğinin veya kamu hizmetlerinin sunumunun olumsuz etkileneceği, ulaşım, haberleşme, enerji, su, finans gibi sektörleri kapsayan ağ, varlık, sistem ve yapılar bütünü”* (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD], 2014) şeklinde ifade edilebilmektedir. Bir diğer tanımlama; kritik altyapı kesintiye uğratılması, yok edilmesi gibi durumlarda vatandaşların sağlığını, ekonomik refah ve güvenliklerini ya da devletlerin ve hükümetlerin etkinlik ve işleyişlerini sekteye uğratabilecek fiziki ve teknolojik tesisler, ağ ve hizmetler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır (European Commission [EUCOM], 2004). Kritik altyapılara erişimin kısıtlanması halinde ya da altyapının işleyişinin sürdürülebilirliği akamete uğradığında ciddi anlamda can ve mal kaybına sebep olabilmekte, telafisi mümkün olmayan zararları doğurabilmektedir (Genco, 2020).

Bahse konu tanımlamalardan hareketle, tüm küreyi örümcek ağı gibi sarmalayan, deniz geçişi de bulunan, gündelik hayatın devamı ve kilit kamu hizmetlerinin sürdürülebilir bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için hayati önemde olan DİK’in kritik altyapı olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. DİK’in güvenliği konusunda oldukça geniş bir tehditler kümesinin mevcudiyeti, durumu daha da ciddi hale getirmektedir. Bunlardan bazılarını örnek olarak şunlar verilebilir; kablolardan iletilen verilerin çalınması ve siber saldırılar, casusluk ve sabotaj faaliyetleri kapsamında bilinçli saldırıların varlığı iddiası, açık denizlerde balıkçılık faaliyeti yürüten trol teknelerinin kabloları zarar verdiği vakalar, deniz haydutlarının eylemleri, hırsızlık ve dahi köpek balıklarının kabloları yiyecek sanarak saldırması. Kabloların güvenliği bağlamında verilen tüm bu örneklerin ayrı ayrı önemli görüldüğü ve uluslararası güvenliğin kilit konuları arasında yerini almaya aday olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, DİK’in bir türü olan fiber-optik kabloların küresel finans, iletişim ve devletlerin ulusal güvenlikleri için kilit pozisyonunda olduğu ve kritik iletişim altyapısı şeklinde değerlendirildiği bilinmektedir (United Nations General Assembly [UN General Assembly], 2021). DİK’in kullanım alanları açısından arz ettiği geniş yelpaze ve sağladıkları fayda düşünüldüğünde, güvenlik kavramının her boyutunda ve tüm analiz düzeylerinde uluslararası yönetim, sürdürülebilirlik, okyanus yönetimi ve kapasite inşası konularında dikkatle ele

alınması gereken bir konu olduğu dikkat çekmektedir.

Deniz alanlarında kritik altyapılar söz konusu olduğunda, akla ilk gelenlerin deniz geçişi olan doğalgaz ve petrol boru hatları olduğu açıktır ancak arz ettiği önem ve açık deniz alanlarında, deniz dibine ya da yatağına döşenen DİK'in aynı anda birden fazla devlete veri ve elektrik transferi sağlamakta olduğu dikkatle değerlendirilmesi gereken hususlardandır. Tahmin edileceği üzere bu durum kabloların döşenmesi, korunması ve güvenliğinin sağlanması konularında ulusal ve uluslararası kuralların ortaya çıkmasını ve yönetişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Uluslararası hukuk perspektifinden, kritik iletişim altyapısı niteliğindeki DİK'in korunması ve küresel yönetişimi için ülkelerin kendi iç hukukunda alması gereken tedbirler olduğu gibi, egemenlik alanları dışında kalan uluslararası sular dahilindeki alanlar için de küresel manada hukuki bir kurumsallaşmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir (Sun, 2018).

Çalışmanın ilerleyen bölümünde, kabloların ilk ortaya çıkışı, geçmişten günümüze geçirdiği aşamalar ve dünyayı çepeçevre sarışı ele alınmış, takip eden bölümde güvenlik kavramı çerçevesinde incelenerek birtakım olumsuzluklar ve güvenliği tehdit eden örneklerle değinilmiştir, devamında tarihsel süreçte kabloların yönetişimi ile ilgili gelişim gösteren uluslararası düzenleme ve kurallar ele alınmıştır. Ardından, jeopolitik öneminin farkındalığı noktasında zafiyetlerin bulunduğu düşünülen DİK'in açık deniz alanlarında güvenliğinin sağlanması konusunda, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinde (BMDHS) yer alan kablolarla dair düzenlemelerinden hareketle, Sözleşmenin bu konuda etkin olup olmadığı ve ihtiyaca cevap vermediği değerlendirilmiştir. Çalışmanın Sonuç bölümünde, kabloların güvenliği ve yönetişimi konusuna jeopolitik perspektiften yaklaşılarak, mevcut hukuki düzenlemelerin kriz ve tehdit anlarında yetersiz kaldığının dikkatlere sunulmasına çalışılmıştır.

II. Açık Deniz Alanları ve Denizaltı İletişim Kabloları

Denizler, üstü ile olduğu kadar altı ve altındaki imkanlarla da insanoğlunun kullanımında olan geniş ve önemli alanlardır. Deniz hareketin sınırının bulunmadığı, canlı yaşamının kaynağı ve belki de uygarlığın kendisidir (Gürdeniz, 2015). Günümüzde dünya ticaretinin çok büyük bir kısmının denizlerden yapıldığı bilinmektedir. Bunun bir kısmı suyun yüzeyinden olduğu gibi bir kısmı da altından ve altındaki deniz yatağından çeşitli araç ve vasıtalarla gerçekleştirilmektedir. Ulaştırma, turizm, deniz tarımı ve daha sayılabilecek pek çok aktiviteyi denizler üzerinde ya da onun aracılığıyla ile gerçekleştirmekteyiz. Denizlerin bu kadar sık ve yoğun kullanımı konusunda önem arz eden bir konu da okyanus geçişleri de bulunan DİK'tir. Zira günümüzde iletişim, internet kullanımı, bilgiye erişim sağlamak gibi pek çok

alışkanlıklarımız ve ihtiyaçlarımız bahse konu kablolardan iletilen veri ve elektrik sayesinde karşılanmaktadır.

Denizin altına kablo döşemek ve verileri bu kablolar vasıtası ile karalar arasında iletmek fikri tarihte ilk kez Mors Alfabesinin de mucidi olan Samuel Morse tarafından 1842 yılında New York'ta yaklaşık 3 km uzunluğunda bir kablo ile denendi (Library of Congress). 1858 yılında Avrupa ve Amerika (Cork – Newfoundland) arasındaki ilk kablo Atlantik Okyanusuna döşenmiş ve telgraf iki kıta arasında haberleşmeyi bir günden az bir süreye indirmiştir. Bu gelişmeye kadar iki kıta arası haberleşme gemiler vasıtasıyla gerçekleştirilmekteydi ve geminin seyir durumuna bağlı olarak bir ay gibi bir süreyi bulabiliyordu (Library of Congress).

1872 yılına gelindiğinde ise Avrupa özelinde Büyük Britanya'daki gelişmeler dikkat çekici olmuştur; telgraf kablolarını yerleştirmek maksadıyla bu işe uygun şekilde üretilen gemiler tasarlanır. Bunu takiben de kablo döşeme gemilerinin üretimine başlanır. Bahse konu gelişmelere paralel olarak 1877 yılında Büyük Britanya 103 bin 068 kilometre uzunluğunda kabloya sahiptir. Bu aşamada dünyada mevcut kablo ağı 118 bin kilometre civarındadır. Diğer Avrupa ülkelerinde ise örneğin Fransa 1246 kilometre, Almanya 750 kilometre civarında kabloya sahiptir. Fransa ile İngiltere arasında ilk deniz altı telefon kablosu 1891 yılında yerleştirilmiş olup karalar arasında sadece Mors Alfabeti ile sağlanabilen iletişimin, artık sesin de iletilebilir oluşu ile çığır açıcı hale geldiği bir gelişme olduğu düşünülmüştür (Attali, 2017: 124).

Tarihsel süreçte teknolojik gelişmeler ve bazı diğer faktörlerin değişiminin de etkisi ile veriye ulaşım gün geçtikçe önem kazan bir konu haline almıştır. Bilişim o denli önemlidir ki haberleşme, iletişim, öğrenme süreçleri ve dahi devletlerin güvenlik algıları bile siber alan denen ağ destekli ve bilgi işlem metodlarının hâkim olduğu internet ve bilgisayarlar üzerinden, sanal ortamdan sürdürülür hale gelmektedir. Özellikle Covid-19 ile dünyanın büyük bir çoğunluğu evinden okula gitmek, evinden çalışmak, evinden iletişim kurmak ve sosyalleşmek zorunda kalmıştır.

Dolayısıyla sadece bu sebeple dahi teknolojik cihazların kullanımının ve dolayısı ile ağ destekli iş ve işlemlere olan talebin artmış olması, bir yerde zorunluluk haline gelmesi de kaçınılmaz bir hal almıştır. 2022 yılı itibari ile bu makalenin yazılışı için gerekli araştırma ve internet taraması da dahil olmak üzere, dünyanın veriye erişiminin, iletişiminin neredeyse tamamı, yaklaşık olarak %99'luk kısmı denizaltı fiber-optik teknolojiyi kullanan kablolar ile gerçekleştirilmektedir. Öyle ki yine 2021 itibari ile aktif hizmette olan kablo sayısı takriben 426'dır (TeleGeography, 2022). Elbette bu sayı kulağa az gibi gelebilir, neticede bütün dünyanın okyanuslarının yüzey alanı düşünüldüğünde sayı tatmin edici görünmemektedir.

Ancak bahse konu kablo ağı arasında kıtalar arasında iletişimi sağlamak için kesintisiz ilerleyen, okyanus geçişleri bulunan kablolar bulunduğu gibi çok kısa mesafelerde kullanılan daha kısa uzunluğa sahip kablolar da mevcuttur.

Telgraf, telefon ve internet kabloları şeklinde değişen çağın ihtiyaçları doğrultusunda kabloların çeşit ve görevleri de değişime uğramıştır. Belirtmekte fayda vardır ki sadece iletişim amaçlı değil elektrik ihtiyacı da denizaltı iletişim kabloları vasıtası ile karşılanabilmektedir. Bahsedilen kablolardan biri 131 km uzunluğunda olup yukarıda bahse konu 426 kablo içinde en kısa mesafeli deniz geçişine sahip fiber-optik iletişim kablosuna örnektir. Yine mevcut fiber-optik denizaltı kabloları arasında bulunan en uzun kablo ise ABD ile Asya'yı birbirine okyanustan bağlayan 20 bin kilometrelik kablodur (TeleGeography, 2022).

Çağımızda bilgi ve iletişimin hızına yetişmek başlıca meselelerimizden biri haline gelmiştir. Dolayısıyla iletişimin altyapısı da talebe karşılık verebilmek amacıyla sürekli yenilenmek ve gelişmek ihtiyacı içerisinde. İlk denizaltı iletişim kablosunun döşendiği 1842'den bu yana tüm küreyi sarmalayacak biçimde, adeta bir örümcek ağı misali kablo döşemesi yapılmış olup dünyanın veri iletişimi yükü çok büyük oranda açık deniz geçişlerinden sağlanır bir vaziyet almıştır. 2022 yılı itibari ile toplamda 1,2 milyon km'den fazla uzunluğa erişmiş bulunan denizaltı İletişim hatları veri iletimi için fiber-optik kabloları kullanmakta, bahse konu kabloların üretimi için kullanılan materyaller ve taşıdığı verilerin önemi dikkate alındığında bu kabloların güvenliğinin sağlanması konusu ön plana çıkmaktadır.

Zira, kritik iletişim altyapısı DİK'in başına bazı olumsuzluklar gelebilmekte; balıkçıların bu kabloları kazara zarar verdiği durumlar gerçekleşebilmekte, köpekbalığı gibi bazı deniz canlılarının kabloları yemesi mümkün görünmekte, kasıtlı olarak kabloların çalınması, zarara ve kesintiye uğratılması gibi vakalar da geçmişte karşılaşılan durumlar arasında yerini almaktadır. Tüm bunlara ek olarak, devletlerin açık deniz geçişine sahip DİK'ten, başka devletlerce bilgi ve veri sızdırıldığı dahi gündeme gelebilmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın buradan sonraki takip eden bölümünde, DİK'in güvenlik perspektifinden karşılaştığı bazı sorunlar ele alınacak olup örnek vakalara yer verilerek, yaşanmış bir takım olumsuzluk durumlarına değinilmektedir.

III. Denizaltı İletişim Kablolarının Güvenliği

Soğuk Savaş'ın bitişi ile beraber dünya üzerinde pek çok konuda olduğu gibi güvenlik kavramında da değişim ve dönüşüm yaşanmış, güvenliğe dair yapılan tanımlamaların kapsamı genişlemiş ve insan hayatının her alanında yer bulan daha spesifik güvenlik tanımlamalarına doğru bir evrim gerçekleşmiştir. Güvenlik özelinde yapılan çalışmaların esasen Soğuk Savaş döneminde ivmelendiği, çift kutuplu dünyada algılanan güvenlik fenomeninin devletin güvelliği

olduğu (Birdişli ve Baskın, 2018: 448-475) fakat Sovyetlerin dağılmasını takip eden süreçte algının ve olgunun değişime uğradığı değerlendirilmektedir.

Yeni dünyada artık büyük ve güçlü ordulara sahip olmak tek başına güvenlik kaygılarına cevap vermekten uzaktı. Güvenliğin yeniden tanımlanıp kavramsallaştırılması bir ihtiyaç olarak ortada durmaktaydı (Buzan, 1997). 20. yüzyılın sonuna doğru, eleştirel uluslararası ilişkiler disiplininin hakimiyetinde, söz edim ve algı çerçevesinde konuların güvenlikleştirilmesi gündeme gelmiştir.

Bu bağlamda güvenlik söz konusu olduğunda kabaca dikkate alınması gerekenlerin başında şu üç sorunun cevabı gelmektedir; ne kadar, ne için ve kimin için güvenliğin gerekli olduğu. Ulusal güvenliğin ve askeri anlamda güvenlik kaygılarından, bireyin güvenliğine doğru genişleyen ve derinleşen bir güvenlik algılamasından söz etmek mümkündür. DİK'in güvenlik bağlamında ele alınması konusu da hem ulusal, uluslararası hem de bireyin güvenliği odakta olacak şekilde ele alınabilir bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısından konuya yaklaşıldığında kabloların güvenliği ve güvenliğini tehdit eden hususlar konusunun önemi yadsınamaz görünmektedir. Kabloların güvenliği bağlamında karşımıza farklı tehditler çıkmaktadır. Bu tehditlere ve olumsuzluklara verilebilecek bazı örnekler tehdit çeşitliliğinin idraki açısından dikkat çekicidir.

2018 yılında balıkçıların avlanma esnasında gerçekleştiği düşünülen, Fransa'dan Güney Afrika'ya uzanan 17 bin km'lik ve 22 ülkeyi birbirine bağlayan DİK'in kazayla koparılması neticesinde 10 ülkenin internet bağlantısı kesilmiş ve dünya ile olan iletişimi neredeyse 48 saat sekteye uğramıştır. Bu olay sonrası en büyük sorunun Moritanya'da ortaya çıktığı ve Sierra Leone, Liberya, Gine-Bissau, Gine ve Gambiya da önemli bir kesinti yaşarken, Benin, Senegal, Ekvator Ginesi ve Fildişi Sahili'ndeki sorun nispeten daha az seviye kalmıştır. Bahse konu kesintinin, süre ve ciddiyetinde yaşanan sorunların farklı olmasının sebebi ise karasal hatların mevcudiyeti ve altyapıların mevcut seviyesindeki gelişmişlik ya da az gelişmişlik olarak izah edilmektedir (Chris Baynes, 2018).

Bu ve benzeri vakalar ülkelerin ve bölgelerin iktisadi sistemleri için büyük riskler doğurduğu gibi ulusal güvenliklerini de doğrudan ya da dolaylı yollardan etkileyebilmektedir. Günümüzde hayati önemde olduğu su götürmez bir gerçek olan bankacılık ve finans, telekomünikasyon gibi sektörlerin zarar görmesinin, ulusal gücün başlıca unsurlarından biri olan ekonomik güce ağır darbeler vurabileceği tahmin edilmesi güç olmayan bir durumdur.

DİK'in güvenliği konusunda potansiyel tehdit olarak algılanan diğer bir konu ise veri aşırma ya da casusluk faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. 2017 yılından İngiliz Hava Kuvvetleri'nde üst düzey görevde bulunan Sir Stuart Peach, Rusya'nın nükleer ve

konvansiyonel denizaltılarının, denizaltındaki iletişim kabloları ve internet kabloları için yeni bir tehdit oluşturduğu konusunda uyarılarda bulunmaktaydı ve *North Atlantic Treaty Organization* (NATO)'nun bu konuda bazı tedbirler alabileceğini belirtti; kablolar kesilir ya da kesintiye uğratılırsa, ekonomik açıdan felaket olacaktır (BBC News, 2017) değerlendirmesinde bulunmaktadır. Sir Peach düşüncelerini *Policy Exchange* isimli düşünce kuruluşu raporuna dayandırmaktaydı. Bahse konu raporda yapılan değerlendirmeler ışığında; mevcut küresel iletişim sistemi için mülkiyet ve egemenlik tanımlamalarındaki hukuki boşluklar ve DİK'in korunaksız vaziyette okyanus tabanlarında bulunması mühim güvenlik açıkları arasında gösterilmektedir (Sunak, 2017).

2020 yılında *Business Insider*'da yer alan, Çin'in casusluk yapmak amaçlı olarak Pasifik tabanındaki denizaltı kablolarına proje desteği sunduğuna dair bir haber de ayrıca dikkat çekicidir. ABD hükümetinin Pasifik'te bulunan ada ülkelerinin, Çin menşeli firmalara denizaltı kablolarının projelendirmesine ihale vermemeleri ya da sürece dahil olmamaları gerektiğini belirterek uyarması, bahse konu uyarıdan yola çıkarak Kiribati Bağlantı Projesi'ne tepki göstermesi de bu bağlamda mühimdir (Business Insider, 2020). Tayvan'ın, Çinli şirketlerin Pasifikteki projeleri tekelleştirerek diğer ülkelerin değerli verilerini çalmayı planladığını iddia etmesi kısa süreli gerginliğe de sebep olmuştur. Sonuç olarak bahse konu bölge ABD için stratejik bir bölgedir, Guam'daki ABD'nin 7. Filosunun karargâhı olan bölgedeki denizaltı kablolarının aynı zamanda ABD'nin denizasıırı üssüne de veri akışı sağlamakla görevli olduğu bilinmektedir (Sophia Ankel, 2020).

Öte yandan denizler üzerinde mevcut güvenlik sorunlarından biri de deniz haydutluğu olarak karşımıza çıkmaktadır ve deniz altındaki iletişim kabloları konusunda bir diğer tehdit kalemi de deniz haydutlarının kabloları bulunduğu yerden çalması ya da zarar vermesi şeklinde gerçekleşmektedir. 2007 yılında gerçekleşen bir olayda; Vietnam hükümeti, balıkçılara savaş zamanında döşenen askeri iletişimi sağlayan bakır denizaltı kablolarını sökmek için izin vermekte olup balıkçılar ve fırsattan istifade eden deniz haydutları sadece izin verilen bakır kabloları almakla kalmayarak denizaltındaki uluslararası internet ve iletişim için döşenmiş olan fiber optik kabloları da sökünçe; Vietnam, Tayland ve Hong Kong ile bölgesel iletişimini sekteye uğratmışlardır. Vietnam hükümeti, güvenlik zafiyetine sebep olan bu durumun ardından verilen izni geri çekerek Sahil Güvenliğin bölgede devriyelerini artırmasını sağlamış ve balıkçılara bu kabloların güvenliğinin önemi konusunda halkla ilişkiler bağlamında bilgilendirmeler yapmıştır (Reuters, 2007).

Bir diğer dikkat çekici husus ise, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve çağımızın karlılığı yüksek sektörlerinden olan bilgi teknolojileri alanında hizmet veren şirketlerin, DİK

ile ilgili hususlarda zaman zaman uluslararası siyasetin aktörleri olan devletlere siyasi baskı oluşturabilecek pozisyon alabilmeleridir. Gerek yönettikleri akışkan sermayeden kaynaklı bütçe büyüklükleri, gerekse de sektörel ve küresel ağları ile politik nüfuz alanı oluşturma kabiliyetine sahip olabilen bu şirketler, kablolar konusunu güvenlikleştirmek için zemin oluşmasına da katkı sağlayabilmektedirler. ABD merkezli çok uluslu, bilgi teknolojilerinin en büyük beş şirketi, nam-ı diğer *Big Tec* ya da *Tech Giants* yani Amazon, Google, Microsoft, Apple ve Facebook gibi şirketler, yaptıkları iş ve işlemler, ürettikleri ürünler, kendi aralarındaki rekabet ve müşterilere erişim/satış/pazarlama gibi hususlar özelinde kabloların kullanımı ve bunlara dair sorunların gündeme gelmesinde ön plana çıkabilmektedir. Günümüzden çok da uzak olmayan bir geçmişe kadar telekomünikasyon şirketleri tarafından işletilen DİK'ler, artık bahse konu bilişim teknolojileri şirketleri tarafından işletilmekte ve bu şirketlerin benzeri olmayan teknolojik gücünün ve teknik imkanlarının denetimi altında bulunmaktadır. Bahse konu şirketler sadece kapitalizmin ve kurumsallaşmanın gücünün yanında, uluslararası siyasette Big Tech'in nüfuzunun da yükselişi olarak tabir edilen sürecin gündeme gelmesine sebebiyet vermektedirler (Bauman vd., 2014).

Öte yandan, ABD'li teknoloji devi şirketlerin yatırımları ve kabloların kullanımının her geçen gün artan önemi, bu kabloların bir kısmının devletlerin ulusal istihbarat ve güvenlik birimlerince de kullanılıyor oluşunun yanında, dikkate değer bir husus ise küresel ticari ve siyasi rekabetin kablolar özelinde de doludizgin sürdürüldüğüdür. Çin teknoloji şirketi Huawei'nin bünyesindeki Huawei Marine'in DİK yatırımları ve Afrika'daki Dijital İpek Yolu kapsamındaki girişimleri, küresel güç rekabetinin adeta dijital bir ticaret yolu olarak tasvir edebileceğimiz kablolar üzerinden sürdürülen diğer bir koldur (Bueger ve Liebetrau, 2021). Bu bağlamda bilgi ve verinin göz ardı edilemez önemine binaen ortaya çıkan rekabet ve bu rekabetten kaynaklanabilecek gerilimler, devletlerin ya da şirketlerin güvenlik kaygıları düşünüldüğünde, yakın gelecekte kabloların jeopolitik öneminin güç rekabetinde daha da belirleyici olacağı varsayılmaktadır.

DİK'in insan kaynaklı ve insan kaynaklı olmayan türden güvenlik ve sürdürülebilirlik sorunları, kabaca birkaç başlıkta toplanabilse de yukarıda bahsedildiği ve örnek olaylardan da anlaşılabileceği üzere, güvenlik kavramının değişen doğası da düşünülürse, günümüz Uluslararası İlişkiler literatüründe çok geniş bir spektrumda ele alınmaktadır. Jeolojik temelli sorunların ortaya çıkabileceği gibi balıkçılık alanlarının konumu, boru hatlarının güzergahı ile çatışma, deniz trafiğinin yoğun olduğu alanlarda inşa, bakım, onarım ve işletim maliyetlerinin yüksekliği gibi pek çok etmen kabloların güvenliği ve yönetişimi konularında belirleyicidir.

Yukarıda sıralanan konu ve hadiseler bir arada düşünüldüğünde, ulusal ve uluslararası

güvenlik söz konusu olduğunda, devletlerin hareket ve sorumluluk alanlarının ne kadar genişlediği, güvenlik kavramının daha da esnetilmesi gerektiği dikkat çekicidir. Soğuk Savaş şartlarında sınır güvenliği ve ideolojik temelde şekillenen iki kutuplu dünya, yerini düşmanın ve tehdidin belirsizleştiği ancak daha ciddi boyutlara ulaştığı bir yapıya terk etmiştir. Sadece bu sebepten dahi, iki kutupluluğun ortadan kalktığı, güç geçişi fazında çok merkezliliğin şartlarında günümüzde güvenli ortamın tesisi ve sürdürülebilirliği açısından uluslararası norm ve kuralların da değişimine ve dönüşümüne ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

IV. Uluslararası Deniz Hukuku ve Denizaltı İletişim Kabloları

Kısaca örneklenmeye çalışılan bazı olumsuzluklar ve güvenlik tehditlerinden sonra çalışmanın devam eden bölümünde denizaltı kablolarının uluslararası deniz hukukunda nasıl ele alındığına odaklanılmaktadır. Her ne kadar bu çalışma, uluslararası ilişkiler literatürü kapsamında güvenlik boyutu ile DİK’i ele alıyorsa, bir uluslararası hukuk çalışması olmak niyetinde değilse ve bu özellikleri taşımıyor da olsa, kablolarla ilişkin yönetişimde karşılaşılabilecek aksaklıklar ve güvenlik sorunlarının daha net anlaşılabilmesi açısından konunun hukuki boyutuna da değinmek gerekmektedir.

Birden fazla devleti ve dahi uluslararası alanları da içine alan geniş deniz alanlarından (açık deniz ve okyanuslar) geçen DİK’in hukuken irdelenmesine geçmeden evvel dikkat çekilmesi gereken bir nokta, konuya daha geniş bir perspektiften bakmaya fayda sağlayacaktır: bilindiği üzere mal ve hizmetler tam kamusal mal, yarı kamusal mal ve özel mal sınıflandırmasıyla¹ kamu maliyesi teorisi dahilinde tasnife tabidir. Samuelson tarafından ortaya atılan bu ayırım, özünde tüketiminden dışlamanın olmadığı tam kamusal mallara (milli savunma, diplomasi, dış temsil vb.) yani toplumun medeniyetini kurması için olmazsa olmaz olarak ifade edildiği, pozitif dışsallığı bulunan mal ve hizmetlere işaret eder. Özel mallar ise kabaca, piyasada ve piyasa şartları ile üretimi mümkün, tüketiminden dışlamanın bulunduğu, negatif dışsallığı bulunan, piyasadaki taleple fiyat alan mallar olarak ifade edilir (Samuelson, 1955).

Bu perspektiften hareketle “küresel kamu malları” (denizler, okyanuslar, havadaki oksijen vb.) tüm insanlığın kullanımına açık bulunan, insanlığın kullanımından dışlanamadığı, aksi takdirde medeniyetlerin kurulamadığı mallar olarak düşünülebilir. DİK de küresel kamu

¹ Başkaca sınıflandırmalar da mevcut olmakla beraber bu çalışmanın amaç ve kapsamına uygun bulunmaması sebebi ile detaylı sınıflandırmaya gerek görülmemiştir. Detaylı bilgi için K. Wicksell, E. Sax, M. Pantaleoni gibi düşünürlerin kamu/özel mal ayırmalarına başvurulabilir. Ancak 1950’li yıllardan önce adı geçen düşünürler kamusal mal kavramına katkıda bulunmuş olsalar da literatürde modern kamusal mal tanımı Samuelson’a dayandırılmaktadır.

malı olan uluslararası iletişimin sağlanmasına hizmet eden araçlar olması sebebi ile küresel toplumun ortak kullanımına hizmet eden mallar olarak kabul edilmektedir (Davenport, 2012). Tüm dünyanın veri iletişiminin ve enerjisinin iletimini sağlayan kabloların, güvenliği hususunda uluslararası iş birliğine ve normlara, standartlara ihtiyaç duyulması, kabloların döşenmeye ve kullanılmaya başlayışından beri bilinen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda, DİK'e dair uluslararası yönetişimin, işleyişinin ve güvenliğin sağlanabilmesi açısından öngörülen referans kaynağın BMDHS olduğu, anılan sözleşmenin barındırdığı ihtilaflar ve kısıtlılıklar göz önüne alındığında ise ihtiyaca cevap vermediği anlaşılmaktadır (Burnett vd., 2013). Ancak, diğer taraftan DİK'e ilişkin Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında hususi bir mevzuat tedvininin bulunmadığı da bilinmektedir (Carter, 2009). Dolayısıyla, konunun uzmanları, kablolarla dair olumsuzluk ve ihtilaflar durumunda başvurulabilecek tek kaynağın BMDHS olduğuna işaret etmektedirler. Devletler gerek kendileri gerekse de yetkilendirdikleri ya da yüklenicileri vasıtasıyla, kabloların döşenmesi, bakım ve onarımı, korunması ve güvenliğine dair tedbirlerin alınması gibi konularda, mevcut koşullarda tek geçerli düzenlemenin BMDHS olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Ancak yine devletlerce bahse konu sözleşmenin gereklerinin ve yükümlülüklerinin de sıklıkla yerine getirilmediği bilinmektedir (Matley, 2019). Burada karşımıza çıkan ikilemin sebebinin uluslararası güç rekabetinin had safhada olduğundan ve bunun da jeopolitik gerekliliklerden kaynaklandığı yadsınamaz bir gerçektir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, DİK ile ilgili olarak devletlerin, ikili ya da çok taraflı uluslararası sözleşme ve antlaşmalara taraf olup olmamasından ziyade, ilgili devletin uluslararası camiadaki politik nüfuz ve kabiliyetlerinin ne olduğudur. Elbette ki antlaşmalar uluslararası hukukun mühim kaynaklarındandır ve özellikle İkinci Dünya Savaşından sonraki süreçte devletlerin dış politika süreçlerinde önemli yer almaktadırlar. 1969 Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi (VAHS), öteden beri yapılmakta olan antlaşma, sözleşme vb. diplomasi ve dış politika araçlarının örf ve âdet hukuku olma hüviyetinden ileri taşınarak kodifikasyon sürecinin gerçekleştirmesini sağlamıştır (Uzun, 2018). Fakat bu demek değildir ki taraflar, taraf oldukları hukuki metin ve düzenlemelere harfiyen uymak zorundadır.

Ahde vefa gereği devletlerin yükümlülük altına girdiği uluslararası antlaşma, sözleşme vb. konusunda hassasiyet göstermeleri ve uygulamaları beklenmektedir. Bu beklenti, uluslararası güvenlik, barış, iş birliği gibi konuların tesisi için önemli görülmektedir ancak mevcut koşullarda, devlet tek meşru otorite olarak egemenliğini başkaca herhangi yapı, organizasyon, kurum ve kuruluşa devretmiş değildir. Dolayısıyla, teknik olarak türlü biçimlerde antlaşmalara taraf olabildiği gibi, arzu ettiği zaman ve şartlarda ilgili antlaşmayı

uygulamayabilmektedir. Bu gibi durumlarda, herhangi yaptırım merci bulunsa dahi yaptırımın uygulanabilirliği sorgulanır vaziyettedir. Neticede, uluslararası sistemin içerisindeki siyasi konum ve ilgili devletin hangi pozisyonu işgal ettiği belirleyicidir. Temelde, ilkesel olarak tüm devletler eşit aktör kabul edilse de jeopolitik ve rasyonel düşünce gereği bu durumun böyle olmadığı ortadadır.

Prensip olarak öncelikle tarafların anlaşması esasına dayanan uluslararası hukuk, taraflar anlaşmadığı takdirde bir takım genel ilkeler ve sözleşmeler üzerinden işlerlik kazanmaktadır. Ancak, açık deniz alanlarında yargı yetkisi uyuşmazlıkları ve tartışmalı alanların varlığı gibi durumlarda işlevselliğini kaybedebilmektedir. Yargı yetkisi, deniz yetki sahalarının sınırlandırılması anlaşmazlıkları ve bir takım siyasi anlaşmazlıkların olduğu Ege Denizi gibi bir alanda, uzunca yıllara yayılmış olan sorunsallar ve adeta çözülmemesi, sürüncemede bırakılması arzu edilen hususların varlığında, DİK'in yönetişimi ve güvenliği de büyük problemlere gebe. Yunanistan tarafından yürürlüğe sokulan tek taraflı düzenlemeler, bazı askeri faaliyetler ve uluslararası hukukun genel prensiplerinden hakkaniyet, coğrafyanın üstünlüğü, örtmeme prensibine riayet edilmemesi ve Yunanistan tarafından 1923 tarihli Lozan ve 1947 tarihli Paris Antlaşmalarına aykırı bir biçimde hareket edilmesi durumu, Ege Denizi'nde Avrupa Birliği'nin (AB) kablo sistemlerini de içeren bazı kablo ağlarının (MedNautilus, BlueMed) yönetişimi konusunda uyuşmazlık kaynağıdır. Ege'de var olan tartışmalı bölgeler, AB üyesi olan ülkeler ve üye olmayan Türkiye nezdinde farklılıklar arz etmekte ve ihtilaf doğurmaktadır (Bueger vd., 2022).

Dolayısıyla, iki ve/veya daha fazla devletin, herhangi bir konu özelindeki antlaşma ve uzlaşmaları uluslararası hukuk nezdinde değerlidir, fakat dış güvenlik ve jeopolitik perspektifinden konu irdelendiğinde bunlar zaman zaman saf dışı edilebilen araçlardır. Devletler, belirli dönem ve zamanlarda herhangi bir konuyu güvenlikleştirebilir ve bu konu, politika gündeminin en üst sıralarında, hatta bazı zamanlar ulusal güvenlik meselesi statüsünde ele alınır. Böyle durumlarda esas olan devletin çıkarları olarak kabul edildiğinden, devletler uluslararası camiadaki gücü ve etki kabiliyeti ölçüsünde uluslararası hukuku temelden yok sayabilirler.

Ancak genel anlamda normlara ve kurala dayalı uluslararası düzenin gereği olarak devletler, Uluslararası Hukuk normlarını geniş bir yorumlama spektrumunda, çıkarları doğrultusunda kalıplara sokmak suretiyle kendi dış politika hamlelerini uluslararası kamuoyu nezdinde meşrulaştırma yollarına da gidebilirler. DİK ile ilgili olarak yapılan literatür taramasında, bu çalışmanın üzerinde durduğu jeopolitik ve güvenlik kavramları bağlamında, mevcut uluslararası düzenlemelerin muğlaklık arz etmesi halinin ve yoruma açık oluşunun

devletlerce, özellikle de büyük güçlerce adeta bilinçli bir tercih hali olduğu kanaatine varılmaktadır. Zira, tedvini açısından çok genç bir hukuk dalı olan Uluslararası Deniz Hukukunun, henüz nihai şeklini almadığı düşünülmektedir ve uluslararası büyük güç rekabetinin dinamikleri gereği, gelecek on yıllarda gelişmeye ve dönüşmeye devam edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, bazı düşünce kuruluşlarının analizleri ile resmi kurum raporları haricinde güvenlik, yönetim, kapasite inşası ve durumsal farkındalığa dair, DİK konusunda iki devlet arasında yazılı sözleşme veya antlaşmaya rastlanmamış olup mevcutta bulunan ve doğrudan işlevselliği sorgulanır durumda olan, aşağıda bahse konu düzenlemeler güvenlik ve yönetim konularında referans kaynak ve hukuki düzenleme görevini yerine getirmektedir.

1884 tarihli Denizaltı Kablolarını Koruma Konvansiyonu halen yürürlükte dir. Bahse konu kablo koruma konvansiyonu, kaza sonucu yahut kasten yaşanacak olumsuzluklar çerçevesinde kablo gemilerinin korunması, zarar verilmemesi ve diğer açık deniz faaliyetlerinden bu kabloların korunması amacıyla hayata geçirilmiştir (Overheid.nl, 2022).

Öte yandan, 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri kapsamında kara suları ve bitişik bölgelere dair kodifikasyon çalışmalarında da DİK, deniz hukukunun seyrüsefer serbestisi ilkesi çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmiş ve sahildarlarca kısıtlama, engelleme ya da yasaklama gibi faaliyetlerden istisna tutulmuştur. Adı geçen düzenlemelerde devletin egemenlik alanı dahilindeki alanlar söz konusu edilmiş olup açık denizler ve okyanus geçişleri için kabloların güvenliğine dair kodifikasyona yer verilmemiştir (United Nations, 1958).

Burada uluslararası deniz hukuku bağlamında bir ayrıma da dikkat çekmekte fayda vardır. Devletlerin egemenlik alanları dahilinde kabul edilen karasuları ile iç sular ve egemenlik alanı dahilinde olmayan ancak kıyıya yakın olan devlet lehine özel rejimleri bulunan deniz alanları ve açık deniz alanları, genel olarak bilinen adıyla münhasır ekonomik bölgeler şeklinde kabaca sınıflandırılabilir. Bahse konu ayrımın kökeninin çok eskilere uzandığı, münhasır ekonomik bölgelerin sahneye çıkışı, 1493 tarihli Papalık fermanı *inter caetera* ile üzerinde hak talep edilmemiş olan Azor'ların batı ve doğusunun Portekiz ve İspanya'ya verileceğini bildiren kararı takiben imzalanan 1494 tarihli *Tordesillas* Antlaşması'na (Le Goff, 2005: 192) dayandığı rahatlıkla ifade edilebilmektedir. Ancak tedvin edilişi açısından genç bir hukuk alanı olması da dikkatle ele alınması gereken diğer bir husustur. Öyle ki mevcut düzenlemelerin tam anlamıyla yerli yerine oturmamış olduğu ve gelecekte değişikliklere de açık olduğu hesaba katılmalıdır.

Daha önce de ifade edildiği üzere çalışmanın konusunu, amacını ve kapsamını aşmamanın bir gereği olarak, yukarıda dikkat çekilmesinde fayda görülen Uluslararası Hukuk prensip ve fenomenlerine derinlemesine inmeksizin değindikten sonra, devletlerin egemenlik alanları, münhasır haklarının bulunduğu alanlar ve uluslararası alanlar olarak ayrıma gidilebilir.

DİK'in döşenmesi, bakımı, korunması vb. konularda da bu ayrım geçerli görünmektedir, yukarıda bahsedildiği üzere küresel kamu malı olarak tüm dünyanın faydalandığı hizmetler kapsamında değerlendirilen bahse konu kablolar için denizlerin serbestisi ilkesi genel çerçevesinde hareket edilmektedir.

BMDHS'nin Sahildar Devletin Zararsız Geçişe İlişkin Kanun ve Kuralları başlıklı 21. maddesinde; sahildarın kendi karasularından zararsız geçişe dair petrol boruları ve denizaltı kablolarının korunması noktasında kurallar ve kanunlar koyabileceği hükme bağlanmış olup devletin egemenlik hakları kapsamında değerlendirilmiştir. İlgili sahildarın koyacağı kural ve kanunlar ise engelleme ya da yasaklama gibi erişimin engellenebileceği uygulamalar olarak düşünülmemelidir. Sahildar ancak kıta sahanlığında araştırma yapmak yahut bahse konu alanın işletilmesi amacıyla bazı tedbirler uygulayabilir vaziyettedir. Kablo ve boru döşenmesi sahildar olmayan devletçe de kullanılabilir bir haktır ve BMDHS'nin IV. bölümündeki kıta sahanlığı hükümlerine tabidir.

Yine BMDHS madde 79'da, kıta sahanlığı üzerinde araştırmalar yapmak, bu alandaki doğal kaynakları işlemek, kirlenmeyi önlemek, azaltmak amacıyla makul tedbirler alma hakkı saklı kalmak üzere sahildar devlet, denizaltı kablolarının ve boruların döşenmesini, bakımını engelleyemez şekilde düzenlemeye gidilmiş olup madde 87'de, açık denizlerin, sahili bulunsun bulunmasın tüm devletlere açık olduğu net bir biçimde ifade edilmiştir. Bu alanlardaki deniz serbestisi kapsamına alınan konulardan biri de denizaltı kablolarının döşenmesini içermektedir.

Madde 112'de, tüm devletlerin kıta sahanlıklarının ötesinde, açık deniz yataklarına denizaltı kabloları döşeme hakkının bulunduğu bahsedilmiş ve bu hak kullanılırken 79. maddenin beşinci paragrafındaki halihazırda döşenmiş bulunan kabloları dikkate alarak hareket edecek ve bunların tamir ve bakım imkanlarını da dikkate alarak hareket edecektir denilerek mevcut kabloların da korunmasına önem verilmiştir.

Madde 113'de, ilgili devletin tabiiyetindeki şahıs ya da gemi tarafından, acil durum ya da hayati bir vaka olmaksızın, kaza ile yahut kasten bahse konu kabloların koparılması, telefon ve telgraf kablolarının zedelenmesi sonucu iletişimin sekteye uğraması ve altyapının zarar görmesine sebep verilmesi durumunda, uygulanacak kanun ve kuralları kabul edecektir hükmü tasarruf altına alınmıştır. Bunu takiben madde 115 çerçevesinde; petrol boruları ya da denizaltı kablolarının zarar görmesi neticesinde doğan kayıpların tazmini noktasında, makul bütün önleyici tedbirler alınmadığı takdirde zarar verence tazmin olunması gerektiği değerlendirilmiştir.

BMDHS kapsamında kabloların döşenmesi ve bakımı hususunda, görev yapan gemilerin korunması için kasten yahut kaza ile gerçekleşen olumsuzluklar noktasında, koruma

sağlayıcı düzenlemeler ve maruz kalınan zararlara ilişkin tazminat hükümleri içermektedir fakat bu düzenlemelerin kapsam ve içerikleri konusu netlik kazanmış değildir (Sun, 2018).

Öte yandan, açık deniz alanları için kablo döşeme konusunda, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun (BMGK) 72/249 sayılı kararında bahsedilen biyoçeşitlilik ve deniz çevresinin korunması adına devletlerarası iş birliğinin sağlanabilmesi için konferans ve görüşmelerin yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir (UN General Assembly, 2018). Bu gerekliliğinin vurgulanması, uluslararası okyanus yönetişi ve iş birliği konularında umutlandırıcı olmaktan uzaktır. Uluslararası deniz hukukunda açıkça belirtilen konularda dahi onlarca ihtilaf yaşanırken, BMGK'nin kararına istinaden Okyanus Yönetişi'nin tüm aktörler nezdinde gerçekleştirilebileceği fikri temelsizdir. Bu durumun temelsiz oluşunun başlıca nedeni de üye ülkelerin imkân, kabiliyet ve kapasitelerinin birbirinden farklı olmasıdır.

Ayrıca, Okyanus Yönetişi hususunda az gelişmiş ülkeler ve istikrarsız bölgelerin kapasite inşa süreçleri açısından bazı handikaplar arz ettiği barizdir. Az gelişmiş ülkelerin iktisadi durumları, coğrafi mekân algılamaları, denizcilik güçleri ve denizde durumsal farkındalık koşulları bu handikaplı durumlara örnek olarak ileri sürülebilir. Kabloların güvenliği ve yönetişi açısından, açık denizler söz konusu olduğunda uluslararası bir kural ya da standart belirlenmesi, klasik manada devletin egemenliği ile çelişen neticelere sebebiyet verebilir bir durum olarak hassasiyet arz etmektedir. Burada dikkate alınması gereken önemli nokta ise açık deniz alanlarında yargı yetkisi ya da güvenlik gibi konularda devletlerin egemenliği ile açık deniz (okyanus) yönetişi hususlarının çatışıyor olduğudur (Davenport, 2018).

Diğer bir taraftan, açık deniz alanlarında, jeopolitik perspektif temelinde, deniz hukukuna ilişkin bazı mekanizmaların, özellikle Büyük Güçler tarafından ne ölçüde dikkate alınacağı da çelişkiye açık bir konu olarak görünmektedir. En azından BM bünyesinde *High Politics*² konularda karar almak ya da uluslararası standart belirlemek işi uzunca bir süreç gerektiren bir durum olarak anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bir başka önemli nokta ise BMDHS'nin kabloları ve boru hatlarını atfen kullanıp tanımın içinin boş bırakılması (Davenport, 2018) konusudur.

Tanımlamada var olan eksiklik, yaşanan olumsuzluklar durumunda hareket etme kabiliyetinde aksaklıklara sebebiyet verebilmektedir. Kablolarla ilişkin olarak ortaya çıkacak herhangi bir olumsuzluk durumunda, hadisenin hangi kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, yapılan değerlendirme doğrultusunda hangi adımların atılabileceği ve olumsuzluğun bertaraf

² Dilimizdeki anlamı ile “Yüksek Politika”. Bir politikanın güvenlik, diplomasi vb. alanlara dair olan ve ulusal menfaatleri doğrudan etkileyen türden olanı için kullanılan bir kavram.

edilmesinin yol ve yöntemleri hususu muğlaklık arz etmektedir. Öte yandan kritik altyapı olarak kabul gören DİK'in, uluslararası hukuk perspektifinde güvenliğine dair tedbir ve hukuki standartların belirlenebilir olmasındaki diğer bir problem ise kritik altyapı kavramına dair tanımlamaların da çeşitlilik arz ediyor oluşudur. Genellikle düşünce kuruluşları ve devletlerin resmi kurumlarınca ele alınan kritik altyapılar, farklı rapor ve belgelerde farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Pursiainen, 2009). Bueger ve Liebetrau ise; uluslararası yönetişimin yasal mimarisi bağlamında BMDHS'nin kapsam ve sınırlılıklarına, tanımlamalardaki eksikliğinden dolayı karmaşık uygulamalara, konu ve olaylara dair uluslararası yükümlülük ve yetkiler açısından boşluklara dikkat çekmektedir (Bueger ve Liebetrau, 2021).

Dolayısıyla bu durum denizaltı kablolarının açık deniz alanlarındaki güvenliği bağlamında uluslararası norm ve kuralları tesis etmekte güçlüklerle sebep olan bir diğer faktördür. Ayrıca, DİK endüstrisinin yönetişimi, denetim ve kontrolü için BM tarafından yetkilendirilen herhangi bir kurumun olmayışı, uluslararası hukuk açısından, uygulama ve denetim mekanizmaları temelinde bir diğer sorunsala işaret etmektedir. Bu durum, kabloların, açık deniz alanlarında deniz dibi ve altına döşenmesi ve devamında güvenliğinin sağlanması konusunda küresel yönetişimin oluşturulamamasına, okyanus yönetişimi ve kapasite inşa sürecinde aksaklıklara sebebiyet vermektedir (Coffen-Smout ve Herbert, 2000).

V. Sonuç

Kritik altyapı DİK'in, teknolojideki ve insan yaşamındaki değişimle beraber bilgiye erişim ve iletişimin sürdürülebilir olması açısından hayati önemi açıktır. Kıtaları, okyanus geçişleri ile birbirine bağlayan bu kablolar; finansal işlemler, kamu hizmetleri, eğitim, haberleşme vb. pek çok farklı alanda, denizlerin derinliklerine döşenmiş olmaları nedeniyle gözlerden ıraktır. Ancak, kablolar vasıtasıyla gerçekleştirilen iş ve işlemlerin tümü düşünüldüğünde, jeopolitik ve jeoekonomik işlevleri ele alındığında, DİK'in gün geçtikçe daha da önemli konuma geleceği beklenmektedir. Bu çalışmada kısaca örneklenmeye çalışılan bazı güvenlik tehditleri vasıtasıyla kablolarla dair olumsuzluklara değinilmiş, tehdit çeşitliliğinin durumu daha da kompleks hale getirdiğine işaret edilmiştir.

Kabloların güvenliği özelinde, açık deniz alanları ve uluslararası sularda yaşanan vakalar hukuki boyuttan irdelenmiştir. 1982 tarihli BMDHS kapsamında belirli bölüm ve maddeler altında hüküm ve tasarruf altına alınmış olsa dahi, doğrudan kritik iletişim altyapısı kabloların güvenliği açısından ele alındığı tedvin edilmiş hukuk kaynağı bulunmamaktadır. Mevcut koşullarda BMDHS dahilinde kablolarla yer verilmekle beraber tanım ve kapsam sınırlılığı, güvenlik sağlanması hususunda yetki ve eylem noktasında belirsizliklere sebebiyet

vermektedir.

Ayrıca, küresel kamu malı oluşu bir diğer ihtilafı doğurmakta; açık deniz alanlarında sorumluluk ve yükümlülükler ile ilgili belirsizliklere sebep olduğu düşünülen diğer bir faktör olduğu düşünülmektedir. Nihayetinde, BMDHS dahilinde yer verilmiş olması bir yana, tanım ve kapsam belirsizlikleri giderilmiş, yetki ve yönetim konusu netleşmiş olsa bile, anılan sözleşmeye taraf olmayan herhangi bir devletin, egemenlik bağlamında tek meşru otorite olarak, BMDHS'nin hüküm ve tasarruflarını uygulayıp uygulamayacağı da bir diğer soru işaretidir. O kadar ki bahse konu bu devlet şayet bir Süper Güç ise kurala uymaması durumunda, yaptırım merci ve mekanizmaları ne kadar işletilebilir durumdadır sorusunun cevabı yine kendi içerisinde. Sözleşmeye taraf olmayan ABD'ye kablolarla dair bir konu da yaptırım, uluslararası herhangi bir eylem mümkün müdür? Bu sorunun mevcut konjonktürde cevabı kesin bir biçimde mümkündür şeklinde olamaz.

Neticede, uluslararası kurumlar, normlar ve dahi Uluslararası Hukukun üzerine inşa edildiği zemin jeopolitiktir. İçinde bulunduğumuz küresel sistemin arz ettiği gerçeklik göstermektedir ki İkinci Dünya Savaşı galiplerinin dizayn etmiş bulunduğu sistem ve Soğuk Savaş sonrası oluşan mutlak Amerikan hegemonyası, son yıllarda bu hegemonyanın da tartışılmaya başlandığını göz önünde bulundurarak düşünüldüğünde, gücü elinde bulunduranın adımlarının meşruiyeti, bu güce dayandırarak hareket edebildiği bir yapıyı arz etmektedir. Bu şartlar altında kabloların güvenliğinin sağlanması özelinde, alınan kararlar ya da yetki ve tanımlama konusunda düzenlemelere ilişkin, deniz hukuku sözleşmesi ya da herhangi bir başka uluslararası norm tesis edilebilse dahi her aktöre, her durumda, hakça ve adilce uygulanabilirliği ve yaptırım kabiliyeti noktasında emin olmak güç görünmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma kapsamında, DİK'in güvenliğinin sağlanmasının mevcut hukuki düzenlemeler ele alındığında güç olduğu görülmektedir. Bu durum, kabloların zarar görmesi ya da görme ihtimalinin bulunması halinde, devletlerin ulusal güvenliklerine bir tehdit arz etmekte olduğu gerçeğine işaret etmektedir. Özellikle açık deniz alanlarında devletlerin kablolar için aldığı önlemler, şu an için hukuki zeminden ziyade jeopolitik gerçekliklere dayandırılmaktadır. Okyanus yönetimi ve kapasite inşasının zaaf gösterdiği ülke ya da bölgelerde yaşanabilecek güvenlik problemleri düşünüldüğünde, kablolarla dair tehdit büyüklüğüne ilişkin esas sorunun buradan kaynaklanabileceği, kabloların güvenliğinin sağlanması noktasında yetki ve sorumluluğun belirlenmesinde türlü krizlerin doğabileceği, açık denizlerde döşenmiş kablolar üzerinden veri çalmak da dahil, istihbarat açıklarına sebep olabileceği, ülkelerin finansal sistemleri üzerinden ulusal ekonomilerine zarar verebileceği, bu ve benzeri sebeplerle taraflar arasında çatışmalara dönüşebilecek gerilimlere sebep olabileceği

düşünülmektedir.

Kaynakça

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı [AFAD] (2014). *2014-2023 Kritik Altyapıların Korunması Yol Haritası Belgesi*.
<https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3910/xfiles/kritikaltyapi-son.pdf> (Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022).
- Attali, Jacques (2017). *Denizin Tarihi*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Bauman, Zygmunt; Bigo, Didier; Esteves, Paulo; Guild, Elspeth; Jabri, Vivienne; Lyon, David; Walker, R. B. J (2014). “After Snowden: Rethinking the Impact of Surveillance” *International Political Sociology* 8(2): 121-144. Doi: <https://doi.org/10.1111/ips.12048>
- BBC News, (2017). “Russia a ‘risk’ to Undersea Cables, Defence Chief Warns.” <https://www.bbc.com/news/uk-42362500> (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- Birdişli, Fikret ve Baskın, Yusuf Zakir (2018). “Türkiye’de Yapılan Güvenlik Çalışmalarının Niteliksel Analizi” *2’nci Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Kongresi Tam Metin Kitabı*, Trabzon, 448–75.
https://www.academia.edu/38093965/T%C3%BCrkiyede_Yap%C4%B1lan_G%C3%BCvenlik_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1n%C4%B1n_Niteliksel_Analizi (Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022).
- Bueger, Christian ve Liebetrau, Tobias (2021). “Protecting Hidden Infrastructure: The Security Politics of the Global Submarine Data Cable Network.” *Contemporary Security Policy* 42(3): 391–413. Doi: <https://doi.org/10.1080/13523260.2021.1907129>
- Bueger, Christian; Liebetrau, Tobias; Franken, Jonas (2022). “Security threats to undersea communications cables and infrastructure consequences for the EU” *European Parliament Policy Department for External Relations*
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/702557/EXPO_IDA\(2022\)702557_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/702557/EXPO_IDA(2022)702557_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 19 Temmuz 2022).
- Burnett R., Douglas; Beckman, Robert; Davenport, Tara (2013). *Submarine Cables: The Handbook of Law and Policy*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Business Insider, (2020). “China accused of planning to exploit undersea cable networks to spy on other countries” <https://www.businessinsider.in/international/news/china-accused-of-planning-to-exploit-undersea-cable-networks-to-spy-on-other-countries-report->

- says/articleshow/79812912.cms (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- Buzan, Barry (1997). “Rethinking Security after the Cold War.” *Cooperation and Conflict* 32(1): 5–28. <https://www.jstor.org/stable/45084375?seq=1> (Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022).
- Carter, Lionel (2009). *Submarine Cables and the Oceans: Connecting the World Ocean Drilling Program Leg 181 Southwest Pacific Gateways View Project*. <https://www.researchgate.net/publication/286143047> (Erişim Tarihi: 23 Haziran 2022).
- Chris, Baynes (2018). “Entire Country Taken Offline for Two Days after Undersea Internet Cable Cut.” *Independent*. <https://www.independent.co.uk/tech/mauritiana-internet-cut-underwater-cable-offline-days-west-africa-a8298551.html> (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- Coffen-Smout, Scott ve Glen, Herbert (2000). “Submarine Cables: A Challenge for Ocean Management.” *Marine Policy* 24(6): 441–48. Doi: [https://doi.org/10.1016/S0308-597X\(00\)00027-0](https://doi.org/10.1016/S0308-597X(00)00027-0)
- Davenport, Tara (2012). “Submarine Communications Cables and Law of the Sea: Problems in Law and Practice.” *Ocean Development and International Law* 43(3): 201–42. Doi: <https://doi.org/10.1080/00908320.2012.698922>
- Davenport, Tara (2018). “The High Seas Freedom to Lay Submarine Cables and the Protection of the Marine Environment: Challenges in High Seas Governance.” In *AJIL Unbound*, Cambridge University Press, 139–43. Doi: <https://doi.org/10.1017/aju.2018.48>
- Ellis, James; Fisher, David; Longstaff, Thomas; Pesante, Linda; Pethia, Richard (1997). *Report to the President’s Commission on Critical Infrastructure Protection*. <https://kilthub.cmu.edu/ndownloader/files/12070055> (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- European Commission [EUCOM] (2004). *Critical Infrastructure Protection in the Fight against Terrorism*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0702&from=EN> (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- Genco, Abdullah (2020). “Türkiye’de Kritik Altyapı ve Kritik Altyapıya Yönelik Tehditler” *KAYTEK Dergisi* 2(2): 38-46. Doi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1456164>
- Gürdeniz, Cem (2015). *Mavi Uygarlık Türkiye Denizcileşmelidir*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Le Goff, Jacques (2005). *The Birth of Europe*. United Kingdom: Blackwell Publishing.
- Library of Congress, “Bound Volume 9 July 1857-2 April 1858.” *MANUSCRIPT/MIXED*

- MATERIAL*. <https://www.loc.gov/item/mmorse000038/> (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2022).
- Library of Congress, “Samuel F. B. Morse Papers at the Library of Congress, 1793 to 1919.” *Digital Collections*. <https://www.loc.gov/collections/samuel-morse-papers/articles-and-essays/timeline/1840-1872/> (Erişim Tarihi: 17 Haziran 2022).
- Matley, H. Elizabeth (2019). “Closing the gaps in the regulation of submarine cables: lessons from the Australian experience” *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs* 11(3): 165-184. Doi: <https://doi.org/10.1080/18366503.2019.1653740>
- Overheid.nl, “International Convention on the Protection of Submarine Cables, with Additional Article.” *Treaty data*. <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Verdrag/Details/001885.html> (Erişim Tarihi: 13 Haziran 2022).
- Pursiainen, Christer (2009). “The Challenges for European Critical Infrastructure Protection.” *Journal of European Integration* 31(6): 721–39. Doi: <https://doi.org/10.1080/07036330903199846>
- Reuters (2007). “Vietnamese Fishermen ‘Salvage’ Internet Lines.” <https://www.reuters.com/article/us-viet%20nam-cable-idUSHAN1727620070607> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).
- Samuelson, Paul A. (1955). “Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure” *The Review of Economics and Statistics* 37(4): 350-356. Doi: <https://doi.org/10.2307/1925849>
- Sophia, Ankel (2020). “China Accused of Planning to Exploit Undersea Cable Networks to Spy on Other Countries, Report Says.” *Businessinsider*. <https://www.businessinsider.com/china-accused-of-wanting-steal-data-using-undersea-cable-networks-2020-12> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).
- Sun, Zhen (2018). “Protection of Cable Ships Engaged in Operations for Submarine Telecommunication Cables.” *Ocean Development and International Law* 49(2): 118–33. Doi: <https://doi.org/10.1080/00908320.2018.1452386>
- Sunak, Rishi (2017). “Undersea Cables Indispensable, Insecure” <https://policyexchange.org.uk/wp-content/uploads/2017/11/Undersea-Cables.pdf> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022)
- TeleGeography, “Submarine Cable Frequently Asked Questions Submarine Cable 101 | The Map.” <https://www2.telegeography.com/submarine-cable-faqs-frequently-asked-questions> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).
- TeleGeography, “Submarine Cable Map.” <https://www.submarinecablemap.com/> (Erişim

Tarihi: 15 Haziran 2022).

United Nations General Assembly [UN General Assembly] (2018). *Seventy-Second Session Agenda Item 77 72/249. International Legally Binding Instrument under the United Nations Convention on the Law of the Sea on the Conservation and Sustainable Use of Marine Biological Diversity of Areas beyond National Jurisdiction*. https://digitallibrary.un.org/record/1468985/files/A_RES_72_249-EN.pdf?ln=en (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).

United Nations General Assembly [UN General Assembly] (2021). *A/RES/76/72 Oceans and the Law of the Sea*. https://digitallibrary.un.org/record/3952325/files/A_RES_76_72-EN.pdf?ln=en (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).

United Nations (1958). *United Nations Conference on the Law of the Sea Official Records Volume III: FIRST COMMITTEE (Territorial Sea and Contiguous Zone)*. Geneva. https://digitallibrary.un.org/record/857999/files/A_CONF_13_39.PDF?ln=en (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).

Uzun, Elif (2018). “Uluslararası Andlaşmaların Geçici Uygulanması Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 25. Madde” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9(2): 118-210. Doi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/559251>